

notat

RUSS-19:

En studie blant deltakere på tre store russesamlinger våren 2019

Anne Line Bretteville-Jensen¹

Johanna Katarina Blomster Lyshol¹

Jasmina Burdzovic Andreas¹

Linn Gjersing¹

Hallvard Gjerde²

Håvard Furuhaugen²

¹Folkehelseinstituttet, Avdeling for rusmidler og tobakk

²Oslo Universitetssykehus, Avdeling for rettsmedisinske fag

SAMMENDRAG

- » Denne studien undersøkte rusmiddelbruk og erfaringer blant russ rekruttert på tre store russtreff i Sør-Norge i 2019 (n=1473). Rusmiddelbruk ble målt ved spørreskjema og biologiske prøver (spyttprøve og alkometer). De biologiske prøvene inkluderte mål på siste timers alkoholinntak og inntak av cannabis, amfetamin, kokain og ecstasy og er et nyttig supplement til spørreskjema ved at de gir objektiv informasjon om nylig bruk av lovlige og ulovlige rusmidler. Spørreskjemaet innhentet opplysninger om rusmiddelbruk og konsekvenser på ulike private og offentlige russearrangement, samt siste år og noen gangs bruk av rusmidler.
- » Utvalget kan ikke antas å være representativt for alle russ eller nødvendigvis for deltakere på russtreff, men studiedesignet gir blant annet et første sett av data om deltakernes rusmiddelbruk på slike treff samt tidligere rusmiddel erfaringer.
- » Litt over halvparten av deltakerne var jenter og ni av ti var født i Norge. En fjerdedel anslo at de kom til å bruke 20 000 kr eller mer på russefeiringen.
- » Alkoholbruken blant deltakerne var høy. Det gjaldt både alkoholbruk på russtreffet og selvrapporterte erfaringer av alkoholinntak fra tidligere. Alkometeret viste at tre av fire nylig hadde drukket alkohol. En av fem oppga at de hadde drukket så mye siste 24 timer at de ikke var i stand til å huske alt som hadde skjedd i denne tidsperioden. En av fem oppga å ha drukket alkohol nesten daglig den siste måneden, og hver fjerde rapporterte at de hadde drukket 2–3 ganger i uka eller oftere de siste 12 månedene.
- » Gutter hadde høyere gjennomsnittspromille enn jenter og oppga at de hadde drukket oftere enn jenter det siste året og de siste 30 dagene. I tillegg hadde flere gutter enn jenter drukket så mye at de ikke husket alt.
- » To prosent av deltakerne testet positivt på ett eller flere illegale rusmidler. Andelen med positive spyttprøver var lavere enn andelen deltakerne som selv rapporterte om bruk av illegale rusmidler siste 24 timer. Kjønnforskjeller gjenspeiles også i spyttprovemålingene, hvor ti ganger flere gutter enn jenter testet positivt på cannabis.
- » En av tre deltakere (34 %) oppga å ha brukt cannabis noen gang i livet og en av fire oppga å ha brukt siste 12 måneder. En liten andel rapporterte også å ha brukt MDMA/ecstasy (9 %), kokain (6 %) og amfetamin (5 %) samt andre typer ulovlige rusmidler (9 %) minst en gang i livet. Flere gutter enn jenter rapporterte at de har brukt illegale rusmidler noen gang i livet og siste året.
- » Vi fant ingen forskjeller i alkoholbruk mellom deltakere som bodde i Oslo og deltakere som bodde andre steder. En høyere andel blant dem som bodde i Oslo rapporterte imidlertid å ha brukt illegale rusmidler. Dette gjaldt spesielt bruk av cannabis.
- » Egenvurdert økonomi synes å ha betydning for alkoholbruken. De som anslo at deres familier var blant dem i sitt nabolag med best råd (1 eller 2 på en skala fra 1–10, der 1 de er de med best råd), rapporterte høyere alkoholbruk enn dem som vurderte familiens økonomi lenger ned på skalaen. Det var imidlertid ikke særlig forskjell i bruk av illegale rusmidler mellom disse gruppene.
- » Deltakere som var med på en russebuss rapporterte høyere alkoholbruk enn deltakere som ikke var på buss. I tillegg rapporterte en høyere andel av deltakerne på russebuss å ha brukt illegale rusmidler.
- » Deltakere som planla å bruke mer enn 20 000 kroner på russetiden hadde en høyere alkoholbruk enn deltakere som planla å bruke mindre. En høyere andel av dem som planla å bruke 20 000 kr eller mer på russetiden rapporterte også å ha brukt illegale rusmidler.
- » Over halvparten av deltakerne (56 %) oppga at de hadde blitt tilbudt cannabis siste år og av disse oppga 43 % at de hadde fått tilbud på et russearrangement.
- » En fjerdedel av deltakerne (26 %) rapporterte at de hadde følt seg utrygge, 29 % at de hadde skadet seg og 12 % at de var blitt utsatt for vold i forbindelse med et russearrangement (privat eller offentlig). En av ti (12 %) hadde søkt medisinsk hjelp og en av fire (26 %) hadde gjort noe de angret på senere på slike arrangementer hittil i russetiden.

1. INNLEDNING

1.1 Formålet med studien

I mer enn 200 år har norsk ungdom feiret russetid (Sande, 2002). Det som startet med en liten elite av unge som feiret at de ble studenter, har bredt seg til de brede lag av ungdomskull som feirer at de er ferdig med videregående skole. Omfang og intensitet i feiringen har økt betraktelig over tid. Det er hevdet at russetiden er kjennetegnet av grenseoverskridende atferd, en «timeout» fra vanlige normer og regler (Fjær et al., 2016). Et høyt forbruk av alkohol er det mange forbinder med feiringen av 13 års skolegang. Det antas at noen også eksperimenterer med illegale rusmidler for første gang, og bruker mer og/eller prøver andre typer rusmidler enn de tidligere har gjort. Russetiden åpner for tidlig eksponering og en storstilt bruk av rusmidler, og denne intensive perioden med mye festing kan være av stor betydning for å forstå tidlig rusmiddelbruk og -vaner i Norge.

Helsemyndigheter har tidligere fokusert på risikofylt rusmiddelbruk i spesielle settinger som uteliv og festivaler for å vurdere behovet for forebygging. Målet med denne studien var å undersøke rusmiddelbruk blant ungdommer rekruttert på russetreff, både for å få innblikk i rusmiddelbruk i forbindelse med treffet og undersøke tidligere rusmiddelbruk. Vi valgte ut tre russearrangement som ble holdt i april/mai 2019. Rusmiddelbruk ble undersøkt ved hjelp av salivaprøver (spytprøver), alkometer og spørreskjema. Vi ønsket videre å undersøke variasjoner i rusmiddelbruk med hensyn til kjønn, geografi, egenverdert økonomi, om de var med på russebus og hvor mye penger de planla å bruke på russetiden. Dette vil være viktig kunnskap som kan danne et grunnlag for å utarbeide forebyggende tiltak.

1.2 Bakgrunn og målsetting

Rekreasjonsbruk av rusmidler blant unge voksne gir som kjent økt risiko for negative konsekvenser. Disse kan være av helsemessig, sosiale og/eller økonomisk karakter (se for eksempel Hall, 2015). Akutte skader inkluderer faktorer som vold, ruspåvirket kjøring, seksuell risikoatferd og uønskede hendelser, mens mer langsiktige skader kan manifestere seg gjennom fysiske og psykiske plager, skolefravall, redusert deltakelse og ytelse i utdanning og arbeidsliv, rusmiddelavhengighet og andre rusmiddelrelaterte lidelser (f.eks. Degenhart og Hall, 2012).

Unge voksne er en spesiell interessant gruppe fordi mange erfaringer og vaner som etableres her vil følge dem videre i livet (Meier et al., 2016). Russetiden er en kort periode i denne sammenheng. Den er likevel interessant og viktig fordi festing og rusmiddelbruk er en sentral del av disse ukene. Vi ønsker å undersøke hvilke rusmiddel erfaringer skoleelevene har gjort seg før russetiden begynner og hva de erfarer i løpet av disse ukene.

Det er generelt lite kunnskap, både nasjonalt og internasjonalt, om bruk av illegale rusmidler og alkohol målt med biologiske markører blant unge mennesker. Dette er til tross for at biologiske prøver gir reliable mål på rusmiddelbruk, uten å være avhengig av deltakernes hukommelse og villighet til å oppgi korrekt informasjon. Norge har vært relativt tidlig ute med denne type datainnsamling, og gjennomførte i 2014 den første undersøkelsen blant ca. 1100 deltakere rekruttert utenfor 12 ulike utesteder i Oslo (Nordfjærn, Bretteville-Jensen, et al., 2016; Nordfjærn, Edland-Gryt, et al., 2016). Resultatet viste at en svært høy andel av deltakerne hadde erfaring med bruk av illegale rusmidler (to av tre hadde prøvd ett eller flere slike stoffer noen gang) og nesten halvparten oppga at de hadde brukt illegale rusmidler siste 12 måneder. Salivaprøvene viste at 25 % testet positivt på ett eller flere illegale stoffer, med andre ord hadde en av fire inntatt stoffene

relativt nylig (de fleste trolig få timer før de avga spyttprøven). Mer enn 90 % hadde også en målbar promille. Vi har senere gjentatt slike kombinerte datainnsamlinger på musikkfestivaler i 2016 (Gjersing et al., 2019) og blant deltakere i utelivet i Oslo og andre byer på Østlandet i 2017 (Bretteville-Jensen, Burdzovic Andreas, Furuhaugen, et al., 2019). Biologiske markører har vist seg å være et nyttig supplement til register- og selvrapportert informasjon, og det er en styrke ved studien av vi har mulighet til å benytte ulike typer av datakilder.

Rekruttering til denne studien foregikk på russens egen arena, nærmere bestemt på større russetreff som arrangeres i russetiden. Det å rekruttere der ungdom oppholder seg og også inkludere mer objektive mål for bruken (biologiske markører), har flere fordeler sammenlignet med tidlige spørreundersøkelser i den generelle

befolkningen (surveystudier). Surveystudier som er gjennomført i ungdomspopulasjonene har utfordringer knyttet til fallende responsrater, seleksjonsproblematikk og de er generelt sårbare for sosialt ønskelige responser. Spyttprøver analysert i et laboratorium gir en oversikt over hvilke ulovlige rusmidler som nylig er brukt. De kan dermed gi et mer korrekt/komplett bilde enn det egenrapporterte, da brukerne ikke alltid husker eller ønsker å oppgi hva de har brukt. Alkometeret viser hvor beruset deltakerne er. Sammen med informasjon fra spørreskjemaet gir de resultater fra de biologiske markørene et bilde av hvilke rusmidler som blir konsumert blant deltakerne som ble rekruttert på russetreffene, og de gir også informasjon om hvilke demografiske grupper som bruker ulike rusmidler. Dette er informasjon som vil være nyttig i indikativ forebyggingsvirksomhet.

2. DATA OG METODE

2.1 Organisering av studien

Studien ble initiert og gjennomført av Folkehelseinstituttet (FHI), Avdeling for rusmidler og tobakk, i samarbeid med Oslo Universitetssykehus (OUS), avdeling for rettsmedisinske fag. Seniorforsker Anne Line Bretteville-Jensen har vært prosjektleder og prosjektgruppen besto i tillegg av seniorforskerne Linn Gjersing, Jasmina Burdzovic Andreas (FHI) og Hallvard Gjerde (OUS). FHI utarbeidet spørreskjema og sto for innsamlingen av intervjudata, promillemåling og salivaprøver, OUS utførte analyser av salivaprøvene. Hele prosjektgruppen har vært involvert i å analysere og publisere resultater. Håvard Furuhaugen, OUS, har vært sentral i analysen av salivaprøvene og Johanna Katarina Blomster Lyshol, FHI, har analysert materialet i denne rapporten.

2.2 Design

Dette er en tverrsnittsundersøkelse blant personer rekruttert på russetreff. Utvalget utgjør et såkalt bekvemmelighetsutvalg da deltakerne ikke ble valgt ut på en systematisk måte blant alle russ på arrangementene.

2.3 Inklusjon

Vi satte opp «stasjoner» på sentrale plasser innenfor russetreff-området og henvendte oss til så mange som mulig som passerte stasjonen i rekrutteringsperioden.

2.4 Datainnsamlingen

Rekruttering av deltakere foregikk på større russetreff våren 2019. Vi tok sikte på å rekruttere maksimalt ca. 1500 personer ved hjelp av tilgjengelighets sampling ved de utvalgte russe-samlingene. Datainnsamlingen ble gjennomført av erfarne forskere, samt forskningsassistenter som hadde gjennomgått en nøye opplæring. Datainnsamlingen ble gjennomført i april/mai og deltakelse var frivillig og anonym.

Deltakerne ble bedt om å fylle ut et skjema på nettbrett, og skjemaene ble sendt inn straks de var ferdig utfylt og anonymt deltakernummer registrert. Utfyllingen skjedde i umiddelbar nærhet til stasjonen, samtidig med at de tok spyttprøve og til slutt blåste i alkometer for å måle promillen. Det var ofte grupper av russ som deltok samtidig. Deltakerne fikk en matkupon (pizza, kebab eller annet) som kunne innløses på russetreffet. Enkelte som ble spurt om å delta, takket nei, men hovedinntrykket var at de fleste svarte ja til deltakelse. Det sto til tider kø av russ ved rekrutteringsstasjonen av ønsket å være med.

Alle russetreffene varte en hel helg. Vi valgte å foreta datainnsamlingen på dag 2 av treffet, dvs. vi startet innsamlingen tidlig lørdag kveld og fortsatte utover natten til søndag.

Vi samlet altså inn informasjon via elektronisk spørreskjema (nettbrett), alkometer og spyttprøve. Spørreskjema og spyttprøver ble tildelt et unikt og korresponderende løpenummer. Respondentens promille ble påført spørreskjemaene direkte etter måling. Salivaprøvene ble destruert etter at prøvene var analysert ved OUS og resultatene elektronisk registrert. Ved hjelp av spørreskjemaene innhentet vi informasjon om bruk av illegale rusmidler, alkohol og tobakk/snus i løpet av livet, de siste 12 månedene, de siste 30 dagene og siste 24 timer. Dette var for å få innsikt i deltakernes tidligere erfaringer med rusmiddelbruk.

Vi spurte i tillegg om ulike typer av opplevelser i forbindelse med offisielle og uoffisielle russe-arrangement. En kan tenke at offisielle russetreff er arrangementer som er åpne for alle som er russ det året, mens uoffisielle arrangement er av mer privat karakter som vorspiel og private russe-fester. «Russetreff» ble ikke definert nærmere for deltakerne, men ved å spesifisere at det både var offisielle og uoffisielle antar vi at omfatter alle arrangement som har med russefeiring å gjøre.

Prosedyrene for datainnsamlingen og innholdet i spørreskjemaet bygger på erfaringer gjort i tre tidligere studier – alle gjort i tilsvarende settinger med høy rusmiddelbruk; Utelivsstudien 2014 (utenfor 12 utesteder i Oslo), Festivalstudien 2016 (6 musikkfestivaler i Norge) og Utelivsstudien 2017 (utesteder i Oslo og 6 byer på Østlandet).

ILLUSTRASJONSFOTO: COLOURBOX.COM

Samlet sett har vi her innhentet selvrapporterte opplysninger, alkometermålinger og biologiske prøver fra mer enn 4 400 deltakere (se Bretteville-Jensen, Burdzovic Andreas, Furuhaugen et al., 2019; Bretteville-Jensen, Burdzovic Andreas, Gjersing et al., 2019; Gjerde, Gjersing, Baz-Lomba, et al., 2019; Gjerde, Gjersing, Furuhaugen, et al., 2019; Gjerde et al., 2016; Gjersing et al., 2019; Nordfjærn, Edland-Gryt, et al., 2016; Nordfjærn, Bretteville-Jensen, et al., 2016).

2.5 Instrumenter

Spørreskjemaet var relativt kort og inneholdt bakgrunnsinformasjon, som kjønn, fødeår, hvilket land/verdensdel de selv og foreldrene var født (Norge; Europa for øvrig; Nord-Amerika og Australia; Sør-Mellom-Amerika, Asia, Afrika), om de var med på buss (ja/nei), hvor mye de planla å bruke på russeiringen og egenvurdert økonomi. For å måle egenvurdert økonomi ble deltakerne bedt om å plassere sin familie på en skala fra 1 (de som har best råd i nabolaget sitt) til 10 (de som har dårligst råd i nabolaget sitt). Dessuten besvarte de spørsmål om bruk av legale og illegale rusmidler noen gang, siste år, siste fire uker og nylig bruk (24 timer), samt spørsmål om tobakk og snus. Spørreskjemaet ble fylt ut elektronisk og data lagres i henhold til gjeldende regler hos FHI.

Alkometeret målte 'breath alcohol concentration' (BrAC) som omregnes til promille (BAC-nivå). Respondentenes resultater fra alkometermålingen ble avlest umiddelbart etter prøvetaking og påført spørreskjemaene under datainnsamlingen. Promillenivåer over 0,0 indikerer nylig bruk av alkohol. Som kjent er det forbudt å kjøre bil dersom man

har en promille over 0,2, og ved promille over 1,0 vil de fleste personer kjenne seg tydelig beruset.

Spyttprøvene ble samlet inn ved hjelp av Quantisal™ prøvetakingssett for spytt (Immunoanalysis Corporation, Pomona, CA, USA). En vattpinne ble plassert i munnen til pinnens fargeindikator ble blå, eller i maksimalt 5 minutter. Deretter ble pinnen plassert i et prøverør med konserveringsbuffer og lagret i kjølebag frem til ankomst ved laboratoriet, hvor prøvene ble lagret ved -20°C frem til analyse. Spyttprøvene ble analysert ved bruk av væskrokromatografi kombinert med massespektroskopi (UHPLC-MS/MS), som er en sensitiv og spesifikk teknologi (Valen et al., 2017). Dermed kan vi anta at analyseresultatene er sikre påvisninger av inntatte rusmidler.

Prøvene ble analysert for «klassiske» narkotiske stoffer: Amfetamin, metamfetamin, MDMA (Ecstasy), kokain (inkludert nedbrytningsproduktet benzoylecgonin), THC (cannabis), 6-MAM (heroin) og LSD. I tillegg har det vært en del fokus på unges bruk av legemidler, så vi inkluderte analyser av blant annet følgende medikamenter: alprazolam (Xanor), klonazepam (Rivotril), diazepam (Valium), oxazepam (Sobril), morfin, kodein (Paralgin Forte), oksykodon (OxyContin), metadon, tramadol (Nobligan) og fentanyl. Enkelte såkalte «nye psykoaktive stoffer» (NPS) ble sjekket, se vedlegg. Spyttprøvene ble destruert etter analyse.

2.6 Analyser

Dataene presenteres i frekvenstabeller. Enkelte tabeller viser hele utvalget samlet, mens andre viser variablene fordelt på grupper som kjønn

(gutter/jenter), geografi (Oslo/ikke-Oslo), egende-finert økonomisk status (topp 2 de med best råd/ikke best råd ut fra en 10-punkts skala), type buss (på buss/ikke på buss) og planlagt forbruk i løpet av russetiden (over 20 000 kr/under 20 000 kr).

Ikke alle deltakerne har svart på alle spørsmålene. Prosentberegningene er gjort med basis i total-utvalget, dvs. vi inkluderer de som ikke har svart i en egen kategori. Andelene som da eksempelvis har svart ja eller nei om de har brukt cannabis vil derfor ikke summere seg til 1, ettersom det også er en viss andel som ikke har besvart dette spørsmålet.

For å undersøke om eventuelle observerte forskjeller er reelle og ikke bare kan forklares av at vi analyserer kun et utvalg av ungdommer på russetreff, har vi testet om forskjellene er statistisk signifikante. Vi anser at forskjellen er statistisk signifikant når p-verdien er under 0,05. Signifikante forskjeller er markert i tabellene ved å bruke et tre-stjerners system hvor en stjerne (*) indikerer at p-verdien er under 0,05, to stjerner (***) viser at p-verdien er under 0,01 og tre stjerner viser at p-verdien er under 0,001.

2.7 Etiske vurderinger

Deltakerne i studien er myndige, men samtykke-kompetansen kan være noe svekket ved

at mange var ruspåvirket når de ble spurt om deltakelse. Deltakerne ble informert muntlig og skriftlig om deltakelsen. De ble gitt informasjon om hensikten med studien og at deltakelse er frivillig. Prosedyren er identisk med den som er benyttet i de tidligere delstudiene (Utelivsstudien 2014, Festivalstudien 2016 og Utelivsstudien 2017, se REK nr. 2016/337 Rusmiddelbruk blant festivaldeltakere i Norge).

Deltakerne ble tilbudt en matkupong til en verdi av ca. 60 kroner som belønning for deltakelse. Det skulle ikke være ulemper for deltakerne med å være med i studien da det ikke ble samlet inn personidentifiserbar informasjon.

2.8 Tillatelser

Studien fikk en forskningsetisk vurdering av Regional Etisk Komite (REK), 22.3.2020 (REK-Sør-Øst 2016/337), en vurdering fra Personvernombudet ved Folkehelseinstituttet og ble godkjent av behandlingsansvarlig ved FHI.

2.9 Finansiering

Datainnsamlingen ble finansiert av Helsedirektoratet, mens FHI og OUS bidro med økonomiske og personalmessige ressurser til analyser og publisering. Korus Øst bidro økonomisk til gjennomføring av det deskriptive analysearbeidet.

3. RESULTATER

3.1 Beskrivelse av utvalget

Totalt deltok 1473 russ fra tre russetreff i studien. Antall personer rekruttert fra hvert russetreff varierte; fra Treff 1 deltok 255 russ, fra Treff 2 deltok 486 russ og fra Treff 3 deltok 732 russ. Det var omtrent lik andel av jenter og gutter som ble med i studien. Litt under en femtedel av deltakerne (16 %) oppga Oslo som bosted, som var en høyere andel enn i den øvrige befolkningen hvor 10 % av 19-åringer bodde i Oslo i 2019. En liten andel av deltakerne oppga å ha blitt født i et annet land enn Norge (6 %). Det betyr at andelen innvandrere i studien var nesten halvparten av andelen innvandrere i den øvrige befolkningen av

16–19 åringer (11 %). Det var en noe mindre andel norskfødte med innvandrerforeldre i studien (4 %) enn i den øvrige befolkningen av 16–19 åringer (6 %). En tiendedel (11 %) av deltakerne oppga at de var med på en russebuss.

Egenvurdert økonomisk status ble målt ved at deltakerne plasserte sin familie på en skala fra 1 til 10 (der 10 er de som har dårligst råd i sitt nabolag). Tabell 1 viser fordelingen av svarene på deltakernes egenvurderte økonomi. En tredjedel (33 %) plasserte sin familie blant 1 eller 2, dvs. de med best råd eller rett under de med best råd. Spredningen blant deltakere som vurderte å ha dårligere råd var større. Nesten en tredjedel av utvalget plasserte sin familie på midtpunktet eller under midtpunktet av skalaen (dvs. 5–10). En av fire (25 %) planla å bruke mer enn 20 000 kr på russetiden. Andelen av deltakere som oppga å ha best råd (en eller to på skalaen), planla å bruke over 20 000 kr på russefeiringen og som var med på buss var 4 %.

Tabell 1.
BESKRIVELSE AV UTVALGET, N=1473

Kjønnsbalanse i utvalget	1473
Jenteandel	56 % (823)
Bosted	
Oslo	16 % (239)
Annet sted	83 % (1220)
Innvandrerbakgrunn	
Norskfødt med norskfødte foreldre	89 % (1308)
Norskfødt med innvandrerforeldre	4 % (54)
Innvandrer, født utenfor Norge	6 % (91)
Egenopplevd økonomi	
1 Vi er blant de som har best råd	20 % (292)
2	13 % (188)
3	22 % (318)
4	16 % (235)
5	14 % (210)
6	6 % (83)
7	4 % (64)
8	3 % (47)
9	1 % (9)
10 Vi er blant de som har dårligst råd	1 % (18)
Deltaker på russebuss	
Ikke på buss	88 % (1291)
På buss (>10 personer)	11 % (163)
Planlagt forbruk i løpet av russetiden	
Under 20 000 kr	75 % (1104)
Over 20 000 kr	25 % (361)

3.2 Hva rapporterte deltakerne i bruk av lovlige og ulovlige rusmidler?

Tabell 2 viser at like store andeler av deltakerne har brukt sigaretter (63 %) og snus (64 %) minst en gang i livet. Bruk av energidrikker var høyere da ni av ti oppga å ha brukt energidrikker (93 %).

Alkoholbruken blant deltakerne var utbredt, og nesten alle oppga at de i løpet av livet hadde drukket alkohol (98 %). Ni av ti deltakere hadde drukket fem eller flere alkoholenheter ved samme anledning (88 %) og syv av ti hadde drukket så mye at de ikke husket hva som skjedde dagen etter (71 %). Nesten hver fjerde (23 %) deltaker oppga relativt hyppig bruk av alkohol, her definert som 2–3 dager per uke eller oftere siste 12 måneder. En av ti (13 %) rapporterte hyppig bruk av større mengder alkohol siste 12 måneder, dvs. 5 enheter eller mer ved samme drikkeanledning. En liten andel rapporterte hyppig overdreven bruk av

alkohol siste 12 måneder (4 %). Hyppig overdreven bruk innebærer å drikke så mye at deltakeren ikke husket hva som skjedde dagen etter på 2–3 ganger i uka eller oftere.

For å få et bilde av alkoholbruken i tiden før russetreffet, ble deltakerne spurt om hvor ofte de hadde drukket i løpet av de siste 30 dagene. Vi definerte svært hyppig alkoholbruk siste 30 dager som daglig eller nesten daglig alkoholbruk. Nesten en av fire rapporterte å ha brukt alkohol så ofte de siste ukene før datainnsamlingstidspunktet, se Tabell 2. Alkoholbruk siste 24 timer var utbredt, noe som kan forklares av at deltakerne ble intervjuet under et russetreff. Mer enn ni av ti (94 %) hadde drukket alkohol siste 24 timer. Syv av ti (67 %) hadde drukket fem eller flere alkoholenheter siste døgn og en femtedel (20 %) hadde drukket så mye at de ikke husket alt siste 24 timer.

Tabell 2

SELVRAPPORTERT BRUK AV LOVLIGE RUSMIDLER, N=1473

Selvrapportert bruk (noen gang)	
Sigaretter	63 % (932)
Snus	64 % (945)
Energidrikker	93 % (1367)
Alkohol	98 % (1441)
Drukke fem alkoholenheter ved samme anledning	88 % (1297)
Drukke så mye alkohol at du ikke husket alt som skjedde dagen etter (blackout)	71 % (1044)
Selvrapportert høyfrekvent bruk (siste 12 måneder)	
Alkohol (2-3 dager i uka eller oftere)	23 % (344)
Drukke fem alkoholenheter ved samme anledning (2-3 dager i uka eller oftere)	13 % (197)
Blackout (2-3 dager i uka eller oftere)	4 % (59)
Selvrapportert høyfrekvent bruk (siste 30 dager)	
Alkohol (4-6 dager i uka eller oftere)	22 % (319)
Drukke fem alkoholenheter ved samme anledning (4-6 dager i uka eller oftere)	13 % (196)
Blackout (4-6 dager i uka eller oftere)	2 % (35)
Selvrapportert bruk (siste 24 timer)	
Alkohol	94 % (1378)
Drukke fem alkoholenheter	67 % (993)
Blackout	20 % (297)

Prosentandelene viser andel som svarte ja av hele utvalget, inkludert de som ikke svarte på spørsmålet. Andelen av de som ikke svarte for hvert spørsmål var relativt lav.

Tabell 3 viser at cannabis var det mest brukte illegale rusmiddelet blant deltakerne. En av tre oppga at de hadde prøvd cannabis minst en gang i løpet av livet (34 %). En fjerdedel hadde brukt alkohol og cannabis samtidig (26 %). Noen gangs bruk av MDMA/ecstasy (9 %), kokain (6 %) og amfetamin (5 %) var lavere enn noen gangs bruk av cannabis. Vi spurte også deltakerne om de noen gang hadde brukt andre illegale rusmidler enn de nevnt ovenfor. En av ti (9 %) rapporterte at de minst en gang i livet hadde brukt andre ulovlige rusmidler enn cannabis, MDMA/ecstasy, kokain eller amfetamin. Samlet sett hadde en tredjedel av deltakerne prøvd minst et ulovlig rusmiddel i løpet av livet sitt.

En fjerdedel hadde brukt cannabis siste 12 måneder (25 %), og en av ti (11 %) rapporterte å ha brukt cannabis mer regelmessig, dvs. en dag i måneden eller oftere siste 12 måneder. Som med noen gangs bruk, var det en lavere andel som hadde brukt alkohol og cannabis samtidig (19 %) det siste året enn andelen av deltakere som kun hadde brukt cannabis det siste året (25 %). Bruk av MDMA/ecstasy (7 %), kokain (5 %) og amfetamin (4 %) siste året var noe lavere enn noen gangs bruk. Samlet sett, hadde en fjerdedel av deltakerne brukt minst et ulovlig rusmiddel de siste 12 måneder.

Selvrapportert bruk av illegale rusmidler siste 30 dager var naturlig nok noe lavere enn den

Tabell 3

SELVRAPPORTERT BRUK AV ULOVLIGE RUSMIDLER, N= 1473

Selvrapportert bruk (noen gang)	
Cannabis	34 % (493)
Alkohol og cannabis samtidig	26 % (382)
MDMA/ecstasy	9 % (130)
Kokain	6 % (87)
Amfetamin	5 % (73)
Andre illegale rusmidler	9 % (129)
Selvrapportert bruk (siste 12 måneder)	
Cannabis	25 % (368)
Regelmessig bruk av cannabis (1 dag i måneden eller oftere)	11 % (159)
Alkohol og cannabis på samme dag	19 % (272)
MDMA/ecstasy	7 % (100)
Kokain	5 % (74)
Amfetamin	4 % (60)
Andre illegale rusmidler	7 % (96)
Selvrapportert bruk (siste 30 dager)	
Cannabis	14 % (211)
Alkohol og cannabis på samme dag	11 % (168)
MDMA/ecstasy	5 % (71)
Kokain	4 % (63)
Amfetamin	3 % (49)
Andre illegale rusmidler	5 % (72)
Selvrapportert bruk (siste 24 timer)	
Cannabis	5 % (72)
Alkohol og cannabis	4 % (62)
MDMA/ecstasy	2 % (29)
Kokain	1 % (21)
Amfetamin	1 % (17)
Andre illegale rusmidler	2 % (25)

Prosentandelene viser andel som svarte ja av hele utvalget, inkludert de som ikke svarte på spørsmålet. Andelen av de som ikke svarte for hvert spørsmål var relativt lav

selvrapporterte bruken siste 12 måneder. Spesielt cannabisbruk siste 30 dager var betydelig lavere enn cannabisbruk siste 12 måneder (14 % versus 25 %). Andelen som rapporterte bruk siste 24 timer var igjen lavere enn andelen som hadde brukt siste 30 dager. Cannabisbruk siste 24 timer var nesten en tredjedel av bruk siste 30 dager (5 % versus 14 %), og bruk av cannabis og alkohol samtidig siste 24 timer var omtrent en tredjedel av bruk siste 30 dager (4 % versus 11 %). Andelen som oppga bruk av MDMA/ecstasy, kokain, amfetamin og andre illegale stoffer siste 24 timer lå på mellom en og to prosent.

3.3 Hva viste de biologiske prøvene om bruk av lovlige og ulovlige rusmidler?

Tabell 4 viser nylig bruk av alkohol og illegale rusmidler, målt med alkometer og ved analyser av spyttprøver. Alkometermålingene viste at 76 % av deltakerne testet positivt for nylig alkoholbruk

(målt promille over 0,0). Den gjennomsnittlige promillen blant deltakerne som testet positivt var 0,59 ‰. Andelen deltakere som hadde promille på over 1,0 blant dem som testet positivt var 14 %.

I tråd med hva deltakerne selv rapporterte, viste analysene av spyttprøvene at cannabis, MDMA/ecstasy, kokain og amfetamin var illegale rusmidler som nylig var blitt brukt. Andelen som testet positivt på illegale rusmidler var lavere enn selvrapportert bruk siste 24 timer. Det var 1 % som testet positivt på cannabis, mens fem ganger flere (5 %) rapporterte å ha brukt cannabis siste 24 timer. Spyttprøvene viste at 0,5 % av deltakerne testet positivt på MDMA, hvor 2 % rapporterte å ha brukt MDMA/ecstasy siste 24 timer. Kun en håndfull testet positivt på kokain (0,2 %) og amfetamin (0,2 %) i spyttprøvene, mens selvrapportering viste at 1 % av deltakerne hadde brukt kokain og amfetamin de siste 24 timene.

Tabell 4

BIOLOGISKE PRØVER PÅ BRUK AV ALKOHOL OG ULOVLIGE RUSMIDLER, N=1473

Alkohol målt med alkometer+

Nylig alkoholbruk > 0,0 promille	76 % (1116)
Gjennomsnittlig promille blant dem som testet positivt	0,59 ‰
Andelen med promille >1 blant dem som testet positivt	14 % (157)

Illegale rusmidler målt med spyttprøver++

Cannabis	1 % (16)
MDMA	0,5 % (8)
Kokain	0,2 % (3)
Amfetamin	0,2 % (3)
Totalt andel som testet positivt på ulovlige rusmidler	2 % (29)

+15 personer avga ikke promilleprøve.

++det ble testet for 23 typer av rusmidler og medikamenter, appendikset gir liste over disse

3.4 Hvordan varierte den selvrapporterte alkoholbruken mellom grupper?

Tabell 5 sammenligner alkoholbruk fordelt på følgende variabler; kjønn (gutter/jenter), bosted (Oslo/annet sted), egenopplevd økonomi (topp 2 de med best råd /resten), type russ (på buss / ikke på buss) og planlagt forbruk i løpet av russetiden (over 20 000 kr/under 20 000 kr).

3.4.1 Hvordan varierte den selvrapporterte alkoholbruken mellom gutter og jenter?

Guttene rapporterte høyere alkoholbruk enn jentene. Flere gutter enn jenter hadde minst en gang i livet drukket fem alkoholenheter eller mer ved samme drikkeanledning og hadde drukket så mye at de ikke husket alt. Det var også flere gutter enn jenter som ofte hadde drukket fem alkoholenheter ved samme anledning siste 12 måneder og 30 dager. En høyere andel gutter rapporterte også at de hadde drukket alkohol nesten daglig/daglig de siste 30 dagene. Flere gutter enn jenter rapporterte at de hadde drukket fem alkoholenheter og drukket så mye at de ikke husket alt siste 24 timer.

3.4.2 Hvordan varierte den selvrapporterte alkoholbruken mellom de som bodde i Oslo og de som bodde andre steder enn Oslo?

Det var ingen statistisk signifikante forskjeller på alkoholbruken mellom deltakere som bodde i Oslo og deltakere som bodde andre steder i Norge.

3.4.3 Hvordan varierte den selvrapporterte alkoholbruken mellom de som opplevde at de hadde bedre råd enn naboene sammenlignet med resten?

De som opplevde at de hadde best råd sammenlignet med naboene sine rapporterte høyere alkoholbruk enn de som ikke anså seg selv for å ha best råd i sitt nabolag. En høyere andel av de med best råd rapporterte å ha drukket så mye at de ikke husket alt minst en gang i livet. De som opplevde de hadde best råd, rapporterte at de i løpet av det siste året hadde drukket alkohol, drukket fem alkoholenheter ved samme anledning og drukket så mye at de ikke husket alt minst 2–3 dager i uka. Liknende funn gjaldt for alkoholbruk siste 30 dager, hvor en høyere andel av de med best råd

hadde drukket alkohol og drukket fem alkoholenheter ved samme anledning nesten daglig de siste 30 dagene. Flere av dem med best råd hadde også drukket fem alkoholenheter og drukket så mye at de ikke husket alt siste 24 timer enn de som ikke hadde best råd.

Vi sammenlignet også tredjedelen av deltakerne som opplevde at de hadde dårligst råd (de som svarte mellom 1–5 på skalaen for egenvurdert økonomi) med resten av deltakerne. En lavere andel av de med dårligst råd hadde noen gang drukket så mye at de ikke husket alt (67 %) sammenlignet med resten av deltakerne (73 %, $p = 0,022$). En lavere andel av de med dårligst råd hadde også drukket fem alkoholenheter ved samme drikkeanledning minst 2–3 dager i uka (15 %) sammenlignet med resten av deltakerne (10 %, $p = 0,013$).

3.4.4 Hvordan varierte den selvrapporterte alkoholbruken mellom deltakere som var på russebuss og deltakere som ikke var på russebuss?

Deltakere som var med på en buss rapporterte høyere alkoholbruk enn deltakere som ikke var på buss. Dette gjaldt alle former for alkoholbruk utenom noen gangs bruk av alkohol og bruk av alkohol siste 24 timer. Det vil si at flere av dem som var på buss rapporterte at de har drukket fem alkoholenheter ved samme anledning og drukket så mye at de ikke husket alt minst en gang i livet. Samtidig hadde en større andel av dem som var på buss drukket alkohol ofte siste 12 måneder og 30 dager, både i større mengder (fem alkoholenheter) og til overstadig beruset (blackout). Flere av dem på buss hadde også drukket fem alkoholenheter og drukket så mye at de ikke husket alt enn de ikke på buss siste 24 timer.

3.4.5 Hvordan varierte den selvrapporterte alkoholbruken mellom de som planla å bruke over og under 20 000 kroner i løpet av russetiden?

Deltakere som oppga å skulle bruke mer enn 20 000 kroner på russetiden hadde høyere alkoholbruk enn deltakere som oppga å skulle bruke

under 20 000 kroner på russetiden. Dette gjaldt alle former for alkoholbruk utenom bruk siste 24 timer. En høyere andel deltakere som hadde planer om å bruke 20 000 kroner eller mer på russetiden hadde minst en gang i livet drukket større mengder alkohol og drukket seg overstadig

beruset, sammenlignet med de som planla å bruke under 20 000 kroner på russetiden. Flere deltakere som planla å bruke over 20 000 kroner hadde også drukket alkohol oftere siste 12 måneder og 30 dager, og drukket fem alkoholenheter og drukket så mye at de ikke husket alt de siste 24 timene.

Tabell 5

SELVRAPPORTERT BRUK AV ALKOHOL, SAMMENLIGNING AV GRUPPER, N=1473

	Kjønn		Bosted		Egenopplevd økonomi		Deltaker russebuss		Planlagt forbruk	
	Kvinne (n = 823)	Mann (n=635)	Ikke-Oslo (n=1120)	Oslo (n = 239)	Ikke best råd (n = 984)	Best råd (n = 480)	Ikke-buss (n = 1291)	På buss (n = 163)	Under 20 000kr (n = 1104)	Over 20 000kr (n = 361)
Selvrapportert bruk (noen gang)										
Alkohol	97 % (802)	98 % (624)	98 % (1195)	97 % (232)	98 % (960)	99 % (473)	98 % (1,262)	98 % (160)	98 % (1077)	99 %* (356)
Drukke fem alkoholenheter ved samme anledning	86 % (708)	91 %** (576)	89 % (1088)	83 % (198)	88 % (862)	89 % (428)	88 % (1,129)	93 %** (151)	86 % (952)	94 %*** (338)
Drukke så mye alkohol at du ikke husket alt som skjedde dagen etter (blackout)	68 % (563)	74 %* (469)	72 % (877)	66 % (157)	68 % (667)	77 %*** (371)	69 % (891)	84 %*** (137)	66 % (725)	86 %*** (312)
Selvrapportert høyfrekvent bruk (siste 12 måneder)										
Alkohol (2-3 dager i uka eller oftere)	22 % (179)	25 % (160)	23 % (280)	23 % (55)	20 % (201)	30 %*** (142)	21 % (271)	44 %*** (71)	18 % (193)	41 %*** (148)
Drukke fem alkoholenheter ved samme anledning (2-3 dager i uka eller oftere)	11 % (90)	17 %** (105)	13 % (161)	13 % (31)	11 % (112)	18 %*** (84)	11 % (147)	30 %*** (49)	9 % (94)	28 %*** (101)
Blackout (2-3 dager i uka eller oftere)	3 % (26)	5 %* (33)	4 % (51)	3 % (7)	3 % (28)	6 %** (30)	3 % (43)	10 %*** (16)	2 % (22)	10 %*** (36)
Selvrapportert høyfrekvent bruk (siste 30 dager)										
Alkohol (4-6 dager i uka eller oftere)	17 % (136)	28 %*** (178)	22 % (262)	21 % (50)	18 % (177)	29 %*** (139)	18 % (238)	49 %*** (79)	14 % (154)	45 %*** (164)
Drukke fem alkoholenheter ved samme anledning (4-6 dager i uka eller oftere)	9 % (76)	18 %*** (117)	13 % (155)	16 % (37)	10 % (102)	19 %*** (91)	11 % (136)	36 %*** (59)	7 % (80)	32 %*** (116)
Selvrapportert bruk (siste 24 timer)										
Alkohol	93 % (765)	95 % (600)	94 % (1142)	93 % (223)	94 % (920)	94 % (450)	94 % (1210)	93 % (151)	93 % (1029)	95 % (341)
Drukke fem alkoholenheter	61 % (501)	76 %*** (482)	68 % (835)	62 % (148)	66 % (647)	71 %* (342)	66 % (854)	81 %*** (132)	63 % (700)	80 %*** (289)
Blackout	15 % (123)	27 %*** (171)	21 % (250)	18 % (42)	18 % (176)	25 %** (119)	18 % (234)	37 %*** (61)	16 % (171)	34 %*** (124)

Prosentandelene viser andel som svarte ja av hele utvalget, inkludert de som ikke svarte på spørsmålet. Andelen av de som ikke svarte for hvert spørsmål var relativt lav. Prosentandelene markert med stjerne viser at forskjellen mellom disse innad hver gruppe er statistisk signifikant.

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

3.5 Hvordan varierte den selvrapporterte bruken av illegale rusmidler mellom grupper?

Tabell 6 sammenligner bruk av illegale rusmidler fordelt på følgende demografiske variabler; kjønn (gutter/jenter), bosted (Oslo/annet sted), egenopplevd økonomi (topp 2 de med best råd/resten), type russ (på buss/ikke på buss) og planlagt forbruk i løpet av russetiden (over 20 000 kr/under 20 000 kr). Som i forrige delkapittel, undersøker vi forskjeller ved å teste for statistisk signifikans.

3.5.1 Hvordan varierte den selvrapporterte bruken av illegale rusmidler mellom gutter og jenter?

En høyere andel gutter rapporterte bruk av illegale rusmidler enn jenter. Flere gutter enn jenter rapporterte at de minst en gang i livet hadde brukt cannabis, cannabis og alkohol samtidig og andre illegale rusmidler (MDMA/ecstasy, kokain, amfetamin og andre illegale rusmidler). En høyere andel gutter hadde også brukt cannabis en gang i måneden eller mer, brukt cannabis og alkohol samtidig og andre rusmidler det siste året. Flere gutter rapporterte å ha brukt cannabis, alkohol og cannabis samtidig og andre rusmidler siste 30 dager og 24 timer enn jenter.

3.5.2 Hvordan varierte den selvrapporterte bruken av illegale rusmidler mellom de som bodde i Oslo og de som bodde andre steder enn Oslo?

En høyere andel av de som bodde i Oslo rapporterte bruk av illegale rusmidler enn de som ikke bodde i Oslo. Dette gjaldt spesielt bruk av cannabis. En høyere andel av deltakere som bodde i Oslo rapporterte at de minst en gang i livet hadde brukt cannabis, og alkohol og cannabis samtidig. Flere av de som bodde i Oslo hadde også brukt cannabis en dag i måneden eller oftere det siste året, sammenlignet med de som ikke bodde i Oslo. I tillegg var andel av de som hadde brukt cannabis siste 30 dager og 24 timer høyere blant de som bodde i Oslo enn de som ikke bodde i Oslo. Noen gangs bruk og bruk siste året av andre illegale stoffer blant de som bodde i Oslo var høyere enn de som ikke bodde i Oslo.

3.5.3 Hvordan varierte den selvrapporterte bruken av illegale rusmidler mellom de som opplevde at de hadde bedre råd enn naboene sammenlignet med resten?

Det var ikke mange forskjeller i bruk av illegale rusmidler mellom de som opplevde å ha bedre råd enn naboene og de som ikke gjorde det. Det var en høyere andel av de med best råd som hadde brukt andre illegale rusmidler enn cannabis noen gang og brukt slike rusmidler siste 24 timer sammenlignet med de som ikke anså seg selv som de med best råd.

Det var flere deltakere som opplevde å ha dårligst råd som rapporterte å ha brukt cannabis de siste 24 timene (7 %) sammenlignet med de som ikke hadde dårligst råd (4 %, $p = 0,027$). Flere av deltakerne med dårligst råd rapporterte også bruk av cannabis og alkohol samtidig de siste 24 timene (18 %) sammenlignet med de som ikke hadde dårligst råd (13 %, $p = 0,011$).

3.5.4 Hvordan varierte den selvrapporterte bruken av illegale rusmidler mellom deltakere som var på buss og deltakere som ikke var på buss?

En høyere andel av deltakerne som var på russebuss rapporterte bruk av illegale rusmidler enn de som ikke var på russebuss. Dette gjaldt for alle typer illegale rusmidler, og for bruk siste 12 måneder, 30 dager og 24 timer.

3.5.5 Hvordan varierte den selvrapporterte bruken av illegale rusmidler mellom de som planla å bruke over og under 20 000 kr i løpet av russetiden?

En høyere andel av de som planla å bruke 20 000 kr eller mer på russetiden rapporterte bruk av illegale rusmidler enn de som planla å bruke under 20 000 kr på russetiden. Dette gjaldt for alle typer illegale rusmidler, og for bruk siste 12 måneder, 30 dager og 24 timer.

Tabell 6
SELVRAPPORTERT BRUK AV ULOVLIGE RUSMIDLER, SAMMENLIGNING MELLOM GRUPPER

	Kjønn		Bosted		Egenopplevd økonomi		Deltaker russebuss		Planlagt forbruk	
	Kvinne (n = 823)	Mann (n=635)	Ikke-Oslo (n=1120)	Oslo (n= 239)	Ikke best råd (n = 984)	Best råd (n = 480)	Ikke-buss (n=1291)	På buss (n=163)	Under 20 000kr (n = 1104)	Over 20 000kr (n = 361)
Selvrapportert bruk (noen gang)										
Cannabis	25 % (209)	44 %*** (280)	31 % (377)	46 %*** (109)	32 % (319)	36 % (172)	31 % (405)	50 %*** (81)	29 % (325)	45 %*** (163)
Alkohol og cannabis samtidig	19 % (155)	35 %*** (223)	23 % (282)	39 %*** (93)	25 % (247)	28 % (133)	24 % (309)	42 %*** (68)	22 % (241)	38 %*** (137)
MDMA/ecstasy/kokain / amfetamin/annet	8 % (63)	21 %*** (131)	11 % (139)	22 %*** (52)	12 % (118)	16 %* (76)	11 % (142)	30 %*** (49)	10 % (110)	23 %*** (83)
Selvrapportert bruk (siste 12 måneder)										
Regelmessig bruk av cannabis (≥1 dag pr mnd)	7 % (60)	15 %*** (98)	10 % (120)	16 %** (37)	10 % (100)	12 % (58)	10 % (127)	18 %** (29)	9 % (98)	16 %*** (58)
Alkohol og cannabis på samme dag	13 % (107)	26 %*** (162)	16 % (196)	29 %*** (70)	19 % (184)	18 % (86)	17 % (220)	30 %*** (49)	16 % (176)	26 %** (92)
MDMA/ecstasy/kokain / amfetamin/annet	6 % (46)	15 %*** (98)	9 % (104)	16 %*** (38)	9 % (89)	12 % (55)	8 % (107)	22 %*** (35)	8 % (86)	16 %*** (57)
Selvrapportert bruk (siste 30 dager)										
Cannabis	11 % (87)	19 %*** (123)	13 % (152)	23 %*** (55)	14 % (135)	16 % (75)	13 % (165)	26 %*** (43)	12 % (130)	22 %*** (80)
Alkohol og cannabis på samme dag	7 % (61)	17 %*** (106)	10 % (120)	19 %*** (45)	11 % (107)	13 % (60)	10 % (127)	23 %*** (38)	9 % (98)	19 %*** (68)
MDMA/ecstasy/kokain / amfetamin/annet	4 % (33)	11 %*** (68)	6 % (78)	10 % (23)	6 % (62)	8 % (40)	6 % (72)	17 %*** (28)	5 % (56)	13 %*** (46)
Selvrapportert bruk (siste 24 timer)										
Cannabis	3 % (26)	7 %*** (45)	4 % (48)	9 %*** (21)	5 % (44)	6 % (27)	4 % (50)	13 %*** (21)	4 % (42)	8 %*** (29)
Alkohol og cannabis	2 % (19)	7 %*** (42)	3 % (40)	8 %*** (19)	4 % (41)	4 % (20)	3 % (39)	13 %*** (21)	3 % (31)	8 %*** (30)
MDMA/ecstasy/kokain / amfetamin/annet	1 % (8)	5 %*** (30)	3 % (32)	2 % (5)	2 % (20)	4 %* (18)	2 % (20)	10 %*** (17)	2 % (19)	6 %*** (20)

Prosentandelene viser andel som svarte ja av hele utvalget, inkludert de som ikke svarte på spørsmålet. Andelen av de som ikke svarte for hvert spørsmål var relativt lav. Prosentandelene markert med stjerne viser at forskjellen mellom disse innad hver gruppe er statistisk signifikant.

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

ILLUSTRASJONSFOTO: SIRUS PARK

3.6 Hvordan varierte alkometermålinger og resultater fra spyttprøveanalyser mellom grupper?

Tabell 7 sammenligner alkometermålingene fordelt på følgende demografiske variabler; kjønn (gutter/jenter), bosted (Oslo/annet sted), egenopplevd økonomi (topp 2 de med best råd/resten), type russ (på buss/ikke på buss) og planlagt forbruk i løpet av russetiden (over 20 000 kr/under 20 000 kr). Observerte forskjeller ble testet for statistisk signifikans. Tabell 8 sammenligner resultater fra spyttprøvemålinger med de tilsvarende variablene. Siden det var veldig få som testet positivt på illegale rusmidler blant deltakerne testet vi ikke for statistisk signifikans for dette. Funnene i tabell 8 viser kun antydninger til forskjeller mellom gruppene uten at vi kan vite helt sikkert at forskjellene ikke er på grunn av utvalgsvariasjoner. Forskjeller mellom grupper som stikker seg ut og som er verdt å undersøke i videre studier vil bli nevnt her.

3.6.1 Hvordan varierte alkometermålinger og resultater fra spyttprøveanalyser mellom gutter og jenter?

En høyere andel gutter enn jenter hadde nylig drukket alkohol (81 % versus 72 %). Blant dem som hadde over 0 i promille, var det gutter som hadde en høyere gjennomsnittlig promille. Det var ingen kjønnsforskjell i andelen av deltakerne som hadde over 1 i promille.

Andelen gutter som testet positivt for cannabis var ti ganger høyere enn andelen jenter som testet positivt for cannabis (0,2 % versus 2 %). Andelen av gutter som hadde testet positivt på minst et

ulovlig rusmiddel var nesten syv ganger høyere enn andelen jenter som hadde testet positivt på minst et ulovlig rusmiddel (0,6 % versus 4 %).

3.6.2 Hvordan varierte alkometermålinger og resultater fra spyttprøveanalyser mellom de som bodde i Oslo og de som bodde andre steder enn Oslo?

En høyere andel blant dem som bodde i Oslo hadde nylig drukket alkohol sammenlignet med dem som ikke bodde i Oslo (81 % versus 75 %). Det var ingen forskjell i gjennomsnittlig promille og andel av dem med over 1 i promille mellom deltakere som bodde i Oslo og ikke bodde i Oslo.

Det var en dobbelt så høy andel av dem som bodde i Oslo som testet positivt for cannabis sammenlignet med de som ikke bodde i Oslo (0,9 % versus 2 %).

3.6.3 Hvordan varierte alkometermålinger og resultater fra spyttprøveanalyser mellom de som opplevde at de hadde bedre råd enn naboene sammenlignet med resten?

Det var ingen forskjell mellom de med best råd og resten i andel av nylig alkoholbruk. Mengden alkohol som hadde blitt drukket var forskjellig mellom de med best råd og resten. De med best råd hadde høyere gjennomsnittlig promille enn resten. I tillegg var det en høyere andel av de med best råd som hadde promille på over 1 enn resten.

Det var ingen statistisk signifikante forskjeller på alkometermålingene mellom de som opplevde de hadde dårligst råd sammenlignet med naboene sine og resten. Andelen som testet positivt på

cannabis blant de som opplevde de haddedårligst råd var over det dobbelte (1,9 %) sammenlignet med resten (0,8 %).

3.6.4 Hvordan varierte alkometermålinger og resultater fra spyttprøveanalyser mellom deltakere som var på buss og deltakere som ikke var på buss?

En høyere andel av deltakerne som var med på en russebuss hadde nylig drukket alkohol, sammenlignet med deltakere som ikke var på en russebuss. I tillegg var mengden alkohol drukket høyere blant de på buss, som vises i at gjennomsnittspromillen var høyere. Andelen av de som hadde over 1 i promille blant de som testet positivt var også høyere for deltakere som var på en russebuss.

Andelen av deltakerne som var med på en russebuss og som testet positivt på minst et illegalt rusmiddel var tre ganger høyere enn andelen deltakere som ikke var med på russebuss (6 % versus 2 %).

3.6.5 Hvordan varierte alkometermålinger og resultater fra spyttprøveanalyser mellom de som planla å bruke over og under 20 000 kr i løpet av russetiden?

Alkometermålingene viser at andelen som testet positivt på nylig alkoholbruk var høyere blant deltakere som planla å bruke 20 000 kr eller mer på russetiden enn blant deltakere som planla å bruke under 20 000 kr på russetiden. Gjennomsnittspromillen var også høyere blant deltakerne som planla å bruke 20 000 kr eller mer på russetiden. Andelen av de med over 1 i promille blant dem som hadde testet positivt var høyere blant deltakere som planla å bruke over 20 000 kr på russetiden enn de som planla å bruke under 20 000 kr på russetiden.

Andelen av deltakere som planla å bruke 20 000 kr eller mer på russetiden og som testet positivt på minst et illegalt rusmiddel var den samme som andelen av deltakere som planla å bruke under 20 000 kr på russetiden.

Tabell 7
ALKOHOL MÅLT MED ALKOMETER, SAMMENLIGNING MELLOM GRUPPER

	Kjønn		Bosted		Egenopplevd økonomi		Deltaker russebuss		Planlagt forbruk	
	Kvinne (n=823)	Mann (n=635)	Ikke-Oslo (n=1120)	Oslo (n=239)	Ikke best råd (n = 984)	Best råd (n = 480)	Ikke-buss (n=1291)	På buss (n=163)	Under 20 000kr (n=1104)	Over 20 000kr (n= 361)
Nylig alkoholbruk > 0,0 promille	72 % (592)	81 %*** (513)	75 % (909)	81 %* (194)	74 % (731)	79 % (378)	74 % (959)	85 %** (139)	73 % (804)	85 %*** (305)
Gjennomsnittlig promille blant dem som testet positivt	0,55 ‰	0,62 ‰**	0,58 ‰	0,60 ‰	0,53 ‰	0,68 ‰***	0,56 ‰	0,73 ‰***	0,56 ‰	0,66 ‰***
Andelen med promille >1 blant dem som testet positivt	12 % (74)	15 % (79)	13 % (121)	15 % (29)	11 % (81)	19 %*** (72)	12 % (117)	25 %*** (35)	12 % (94)	20 %*** (62)

Statistisk signifikante forskjeller mellom gruppene er markert med stjerne.

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Tabell 8
ULOVLIGE RUSMIDLER MÅLT MED SPYTTPRØVER, SAMMENLIGNING AV GRUPPER

	Kjønn		Bosted		Egenopplevd økonomi		Deltaker russebuss		Planlagt forbruk	
	Kvinne (n=823)	Mann (n=635)	Ikke-Oslo (n=1120)	Oslo (n=239)	Ikke best råd	Best råd (n = 480)	Ikke-buss (n=1291)	På buss (n=163)	Under 20 000kr (n=1104)	Over 20 000kr (n= 361)
Cannabis	0,2 % (2)	2 % (14)	0,9 % (11)	2 % (5)	1 % (12)	0,8 % (4)	0,9 % (12)	3 % (4)	1 % (13)	0,8 % (3)
MDMA/Amfetamin/ Kokain	0,4 % (3)	1,7 % (11)	1 % (11)	1,3 % (3)	0,5 % (5)	1,9 % (9)	0,6 % (8)	3,7 % (6)	0,7 % (8)	1,7 % (6)
Total andel som testet positivt på ulovlige rusmidler	0,6 % (5)	4 % (24)	2 % (21)	3 % (8)	2 % (17)	3 % (12)	2 % (20)	6 % (9)	2 % (21)	2 % (8)

Statistisk signifikante forskjeller mellom gruppene er markert med stjerne.

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

3.7 Hva var deltakerne sine erfaringer og holdninger rundt cannabisbruk?

Tabell 9 viser hvor mange av deltakerne som hadde blitt tilbudt cannabis og i hvilke situasjoner de hadde blitt tilbudt cannabis. Litt over halvparten av deltakerne oppga å ha blitt tilbudt dette rusmiddelet (56 %). Av disse hadde en av ti blitt tilbudt cannabis kun under russearrangementer. Flesteparten (55 %) hadde blitt tilbudt cannabis kun i situasjoner utenom russearrangement, og en av tre (33 %) hadde blitt tilbudt i både russearrangement og i andre situasjoner.

Holdninger til om cannabis burde bli lovlig og om de ville brukt cannabis dersom det hadde blitt lovlig, er også vist i Tabell 9. Halvparten av deltakerne mener at cannabis ikke burde bli lovlig

og litt under en av tre (30 %) mener at cannabis bør bli lovlig. En mindre andel (14 %) svarte at de var usikre. Blant deltakerne som rapporterte noen gangs bruk av cannabis, mente litt over halvparten (56 %) at cannabis burde bli lovlig. Til sammenligning mente 17 % av dem som aldri hadde brukt cannabis at cannabis burde bli lovlig.

På spørsmål om de ville brukt cannabis dersom det var lovlig, svarte nesten seks av ti (59 %) at de ikke ville brukt rusmiddelet. Omtrent en fjerdedel (23 %) ville ha brukt cannabis dersom det ble lovlig og 16 % var usikre. Blant deltakerne som rapporterte noen gangs bruk av cannabis svarte halvparten (53 %) at de ville brukt cannabis dersom det ble lovlig, mens kun 8 % av dem som ikke hadde brukt cannabis svarte at de ville brukt rusmiddelet dersom det ble lovlig.

Tabell 9.
ERFARINGER OG HOLDNINGER RUNDT CANNABISBRUK

Blitt tilbudt cannabis	56 % (822)
Situasjoner hvor deltakerne har blitt tilbudt cannabis	
Kun i forbindelse med russearrangement (offisielle og uoffisielle)	10 % (82)
Kun i andre situasjoner	55 % (459)
Både russearrangement og i andre situasjoner	33 % (278)
Synes du det bør bli lovlig å bruke cannabis for personer over 18 år?	
Ja	30 % (438)
Nei	51 % (739)
Vet ikke	14 % (206)
Ville du brukt cannabis om det ble lovlig?	
Ja	23 % (333)
Nei	59 % (865)
Vet ikke	16 % (231)

Prosentandelene viser andel som svarte ja av hele utvalget, inkludert de som ikke svarte på spørsmålet. Andelen av de som ikke svarte for hvert spørsmål var relativt lav.

3.8 Hvilke negative opplevelser har deltakerne hatt i forbindelse med russearrangement?

I undersøkelsen spurte vi deltakerne om de hadde opplevd ulike negative situasjoner i forbindelse med russearrangement. De som svarte ja ble videre spurt om den negative situasjonen var på grunn av egen rusmiddelbruk, andres rusmiddelbruk eller av andre grunner. Deltakerne kunne svare på flere svaralternativ. De to siste kolonnene i Tabell 10 viser andel av deltakerne som svarte to eller tre svaralternativ for hver situasjon. Jenteandel for hvert svar er også oppgitt.

Tabell 10 viser at hver fjerde deltaker (26 %) hadde følt seg utrygg i forbindelse med et russearrangement og en tilsvarende andel hadde gjort noe de angret på. Mer enn hver fjerde (29 %) hadde skadet seg og 12 % oppga å ha blitt utsatt for vold. Like mange, 12 %, hadde søkt medisinsk hjelp så langt i russetiden. Det var samlet sett flere jenter enn gutter som rapporterte slike negative hendelser, mens for vold var det noen flere gutter enn jenter (57 % gutter og 43 % jenter) og på spørsmålet om de hadde gjort noe de angret på var det like andeler for gutter som jenter.

Tabellen viser videre at det var flere som hadde følt seg utrygge (13 % versus 8 %) og blitt utsatt for vold (6 % versus 3 %) på grunn av andres rusmiddelbruk enn av egen, mens flere tilla egen rusmiddelbruk skylden for at de hadde gjort noe de angret på (20 % versus 3 %), skadet seg (18 % versus 6 %) eller søkt medisinsk hjelp (6 % versus 3 %). En av fem hadde gjort noe de angret på grunnet deres egen rusbruk, hvorav omtrent like mange jenter (54 %) som gutter valgte dette svaralternativet. Nesten en av fem (18 %) svarte at de hadde skadet seg, også på grunn av sin egen rusbruk. Jenteandelen her var også nesten halvparten (54 %). Litt over en av ti (13 %) svarte at de har følt seg utrygge på grunn av andres rusbruk, og her var det en stor andel jenter (78 %) som svarte dette.

Litt over halvparten av deltakerne (53 %) oppga å ha opplevd minst en negativ hendelse. Andelen jenter som hadde opplevd minst en negativ hendelse var noe høyere enn andelen gutter (57 % jenter og 43 % gutter).

Tabell 10
SELVRAPPORTERT BRUK AV ALKOHOL, SAMMENLIGNING AV GRUPPER, N=1473

Har du på et russearrangement:	Andel som svarte ja	Ja, pga. egen rusbruk	Ja, pga. andres rusbruk	Ja, av andre grunner	Svart ja på to av spørsmålene	Svart ja på alle tre spørsmålene
følt deg utrygg?	26 % (384) J=65 % (248)	8 % (117) J=60 % (70)	13 % (186) J=78 % (145)	8 % (117) J=50 % (58)	2 % (22) J=77 % (17)	1 % (7) J=57 % (4)
gjort noe du angret på?	26 % (386) J=51 % (197)	20 % (292) J=54 % (158)	3 % (49) J=59 % (29)	5 % (76) J=37 % (28)	2 % (27) J=59 % (16)	0 % (2) J=50 % (1)
blitt utsatt for vold?	12 % (181) J=43 % (78)	3 % (50) J=36 % (18)	6 % (85) J=54 % (46)	4 % (56) J=34 % (19)	1 % (10) J=50 % (5)	0 (0 %) J=0 (0 %)
skadet deg?	29 % (432) J=55 % (238)	18 % (270) J=54 % (147)	6 % (91) J=66 % (60)	7 % (100) J=46 % (46)	2 % (25) J=52 % (13)	0 % (2) J=50 % (1)
søkt medisinsk hjelp?	12 % (175) J=55 % (97)	6 % (86) J=58 % (50)	3 % (48) J=63 % (30)	4 % (53) J=47 % (25)	1 % (8) J=75 % (6)	0 % (2) J=50 % (1)

Prosentandelene viser andel som svarte ja av hele utvalget, inkludert de som ikke svarte på spørsmålet. Andelen av de som ikke svarte for hvert spørsmål var relativt lav. J=jenter

4. DISKUSJON

Hovedformålet med denne studien var å undersøke rusmiddelbruk blant et utvalg av ungdommer som deltok på russetreff. Våren 2019 rekrutterte vi derfor deltakere ved tre store russetreff i Sør-Norge og 1473 russ besvarte et spørreskjema, blåste i et alkometer og avga en spyttprøve som senere ble analysert for en rekke ulovlige rusmidler. Mange rapporterte en relativt omfattende alkoholbruk, med hyppige og store inntak samt opplevelser som «blackouts» grunnet egen alkoholbruk. En av tre (34 %) oppga erfaringer med ulovlige rusmidler, tre av fire (76 %) testet positivt på alkometermålingen og to prosent avga positiv spyttprøve. Hver fjerde deltaker hadde følt seg utrygg på et russearrangement, mer enn en av ti hadde blitt usatt for vold og 28 % hadde skadet seg så langt i russetiden. Funnene indikerer at det kan være behov for mer forebyggende tiltak overfor kommende russekull.

4.1 Viktige momenter når en skal vurdere funnene i denne studien

Det er noen momenter en bør ha i mente når en vurderer funnene i denne rapporten:

- 1) Ikke alle som går tredje år på videregående skole deltar i russefeiringen og ikke alle som deltar i russefeiring reiser på de store russetreffene. Det betyr at funnene i denne rapporten ikke er representative for hele kullet av dem som går ut av videregående skole. Tidligere studier fra Oslo viser blant annet at deltakelsen varierer mellom typer av videregående, der de som går på studie-spesialisering oftere deltar i russefeiringen enn de som går yrkesfaglige retninger (Andersen et al, 2017). Når rekrutteringen her ble gjort på store russetreff, betyr det trolig at de som satser ekstra på feiringen er overrepresentert i studien, mens de som ikke fester like mye og dermed bruker mindre rusmidler, er underrepresentert.
- 2) Selvrapporterte hendelser er alltid forbundet med en viss grad av «målefeil» eller unøyaktigheter. Deltakerne kan over- eller underrapportere atferden de blir spurt om. Dette gjelder ikke minst når det her er snakk om ulovlig rusmiddelbruk; enkelte vil ikke ønske å fortelle om en ulovlig ting de har gjort, andre kan «skryte på seg» bruk av ulovlige rusmidler. Berusede personer husker

ikke alltid nøyaktig hva de har inntatt, mens andre husker og ønsker å rapportere korrekt, men har likevel ikke full kunnskap om hva slags pulver eller væske de har fått i seg. Også egenrapportert bruk av alkohol kan være unøyaktig av mange av de samme grunner som for ulovlige rusmidler.

3) Biologiske målinger er mer «objektive». Likevel kan alkoholmålingene vise noe forhøyet promillenivå dersom deltakeren helt nylig har drukket alkohol og ikke skylt munnen tilstrekkelig med vann før innblåsing (alle deltakerne i vår studie ble imidlertid bedt om å drikke et glass vann før de blåste). Spyttprøvene måler nylig bruk av rusmidler. Hvor langt tilbake i tid rusmidlene vil kunne avdekkes i spyttet avhenger av flere ting, blant annet av typen rusmidler (noen typer stoffer kan påvises i spytt noen få timer etter inntak, mens andre stoffer kan påvises en dag eller to etter bruk) og hvor omfattende bruken av rusmiddelet har vært i dagene før målingen. Generelt kan en si at jo lengre det er siden inntak og jo mindre erfaring de har med ulovlige rusmidler, jo mindre er sannsynligheten for at bruken kan spores i spytt. For cannabis kan også inntak av mat og drikke redusere påvisningstiden. Det betyr at andelene som rapporteres her må anses for minimumstall; det kan godt være at flere av deltakerne hadde brukt ulovlig rusmidler relativt nylig enn det antallet som testet positivt på spyttprøvene vi samlet inn.

4) Datainnsamlingen til studien ble gjort i slutten av april og begynnelsen av mai. For noen starter feiringen av russetiden tidlig, allerede ved starten av siste året på videregående. Da arrangeres det for eksempel «bussvors» for dem som er deltakere på samme russebuss, mens noen har «russekroer» og lignende fester gjennom skoleåret. For andre starter feiringen i siste halvdel av april og med kun noen få arrangementer fordelt over et lite antall uker. Tidspunktet for datainnsamlingen betyr uansett at det for mange gjensto det en periode med festing. De selvrapporterte andelene for nylig rusmiddelbruk og for negative erfaringer under russefeiringen må derfor tolkes som minimumstall.

5) Det finnes også grupper av russ som fester hardere enn det som gjenspeiles i denne studien. Vi laget «stasjoner»/rekrutteringssteder i områder som var sentralt plassert på russetreffene og der mange av deltakerne passerte - for å komme til scenen der det ble holdt konserter eller for å komme til toaletter og matservering. Det skulle bety at en stor andel av deltakerne passerte stasjonen og kunne bli spurt om deltakelse. Likevel vil de som kun festet i bussene, eller

utenfor det sentrale området, ikke bli spurt. Det samme gjelder de som var for ruset til å finne fram dit eller som av ulike grunner ikke passerte stasjonen. Dersom målet hadde vært å finne fram til de med hardest festing, kunne vi ha rekruttert dem som festet i bussene, da både våre data og tidligere studier viser at bussdeltakere har en høyere rusmiddelbruk enn øvrige russ.

6) Hvert av treffene varte en hel helg. Vi valgte bevisst å gjøre datainnsamlingen på dag 2, dvs. vi foretok datainnsamlingen fra tidlig lørdag kveld og utover natten. Det at festen varte i flere døgn kan forklare at gjennomsnittspromillen var relativt lav blant de som testet positivt (0,59 %) – deltakerne hadde trolig ikke like høy promille gjennom hele helgen.

4.2 Hvordan er rusmiddelbruken vi fant sammenlignet med funn fra andre studier?

Er rusmiddelbruken vi finner blant ungdommer på russetreff vesentlig annerledes enn den finner ellers blant folk i tilsvarende alder? For å sette rusmiddelbruken vi fant blant deltakerne på russetreffene i perspektiv, sammenlignet vi disse med funn fra undersøkelser gjort i den generelle befolkningen (Sandøy, 2020), blant elever på videregående skoleelever (Bakken, 2019) og i utelivet (Bretteville-Jensen, Burdzovic Andreas, Furuhaugen, et al., 2019).

Folkehelseinstituttet (FHI) gjennomfører årlige befolkningsundersøkelser av rusmiddelbruk i et representativt utvalg av hele befolkningen i alderen 16–64 år (Sandøy, 2020). Deltakerne intervjues utenom ferier slik at svarene ikke skal være høyere enn rusmiddelbruken ellers i året. Andelene som oppgir ulike rusmidler er publisert samlet og for deltakere mellom 16–24 år, dvs. det er ikke publiserte tall for aldersgruppen som helt tilsvare alderen for dem som går tredje år på videregående. Likevel kan det være av interesse å sammenligne funnene med funn fra befolkningsundersøkelsen. Mens en tredjedel av deltakerne i vår undersøkelse rapporterte noen gangs cannabisbruk, var det en fjerdedel av deltakerne mellom 16–24 år i befolkningsundersøkelsen som oppga at de hadde brukt cannabis minst en gang i løpet av livet (Sandøy, 2020, se tilleggstabell 2). Videre oppga 4 % i befolkningsundersøkelsen at de noen gang hadde brukt MDMA/ecstasy og 1 % oppga at de hadde brukt amfetamin (Sandøy, 2020, se tilleggstabell 4). I Tabell 3 ser man at det var en høyere andel av deltakerne i vår studie som oppga å ha brukt disse rusmidlene; nesten en av ti (9 %) rapporterte noen gangs bruk av MDMA/ecstasy og 5 % oppga noen gang bruk av amfetamin.

I likhet med noen gangs bruk, så er bruk siste året av cannabis, MDMA/ecstasy og amfetamin høyere blant deltakerne i vår studie enn i befolkningsundersøkelsen (Sandøy, 2020, se tilleggstabeller 3 og 5). I tillegg var bruk av kokain siste 12 måneder høyere i vår studie enn i befolkningsundersøkelsen. Bruk av cannabis det siste året var over ti prosentpoeng høyere enn i befolkningsundersøkelsen (25 % versus 14 %). Deltakerne i vår studie rapporterte mellom 2 og 6 prosentpoeng høyere bruk av MDMA/ecstasy, amfetamin og kokain det siste året enn deltakerne i befolkningsundersøkelsen. Siden en kan anta at det er en viss seleksjon av mer festglade personer til russetreffene, mens befolkningsundersøkelsen skal omfatte alle, er det ikke så overraskende at russestudien viser høyere andeler som oppga bruk av ulovlige rusmidler.

Ungdatasenteret ved OsloMet publiserer årlige rapporter basert på skoleundersøkelser foretatt i et stort antall ungdoms- og videregående skoler (Bakken, 2019). Undersøkelsen publiserer tall for hvert klassetrinn. Data for tredje år på videregående vil dermed omfatte samme aldergruppe som russestudien. Ungdata innhenter imidlertid bare informasjon om bruk av cannabis, ikke andre ulovlige rusmidler. Den nyeste Ungdata-rapporten viser at ca 15 % av elevene i tredje klasse på videregående hadde brukt cannabis siste år, mot 25 % blant deltakerne i russestudien. Det var også en høyere andel blant russen som var blitt tilbudt cannabis; drøyt halvparten av deltakerne i vår studie mot halvparten av guttene og en tredjedel av jentene i Ungdata.

For alkoholbruk, viser Ungdata-rapporten at nesten åtte av ti elever i tredje klasse på videregående rapporterte å ha vært tydelig beruset det siste året. Russestudien viser at 86 % av deltakerne har drukket mer enn fem alkoholenheter ved samme anledning det siste året. Å drikke fem alkoholenheter ved samme anledning er sammenlignbart med å drikke til man er tydelig beruset. Alkoholbruken blant deltakerne i vår studie var dermed omtrent lik den for elever generelt i tredje klasse på videregående.

Siden de som deltar i russestudien trolig er mer opptatt av festing enn alle som går i tredjeklasse på videregående skole, kan en sammenligning med dem som ble rekruttert utenfor nattklubber i Oslo og seks byer på Østlandet være interessant (Bretteville-Jensen, Burdzovic Andreas, Furuhaugen, et al., 2019). Sammenlignet med dem som var 16–20 år i Utelivsstudien fra 2017, er andelen som testet positivt på promillemålingen omtrent lik den for russen som deltok i studien; 79 % i Utelivsstudien

versus 76 % blant russen. Imidlertid var den gjennomsnittlige promillen blant deltakerne i russestudien på 0,59 ‰, som er nesten halvparten av hva som ble funnet i Utelivsundersøkelsen blant 16–20 åringer. Andelen russ som hadde promille på over 1,0, blant dem som testet positivt, var 14 %. Dette er også betydelig lavere enn fra utelivsundersøkelsen der 48 % av dem med promille hadde verdier over 1,0 ‰. Forskjellen her kan trolig delvis forklares med at de som er ute på byen har en kortere og mer intensiv periode med festing enn russen som deltok på russetreffet en hel helg.

Narkotikabruken blant russen som deltok i studien var betydelig lavere enn blant deltakerne i utelivet. Det gjaldt både den selvrapporterte bruken og den som ble målt ved spyttprøver. For eksempel viste spyttprøvene for 2017 at 14 % i alderen 16–20 år testet positivt på minst ett ulovlig rusmiddel. Den tilsvarende andelen blant deltakere i denne studien var 2 %.

4.3 Konklusjon

Mange av deltakerne som ble rekruttert på russetreff våren 2019 hadde nylig drukket alkohol (3 av 4 testet positivt på alkometeret) og 20 %

rapporterte at de hadde hatt blackout (drukket så mye at de ikke kunne huske ting som skjedde) siste 24 timer. Gjennomsnittspromillen, målt ved alkometer, var likevel relativt lav (0,59 ‰). To prosent av deltakerne avga spyttprøver som indikerte nylig bruk av narkotika. Mange oppga negative opplevelser på russetreff, som at de hadde følt seg utrygge (26 %), var blitt utsatt for vold (12 %) eller skadet seg (29 %). Over halvparten var det siste året blitt tilbudt cannabis og mange av disse tilfellene hadde skjedd på russearrangementer. Deltakere oppga en relativt høy rusmiddelbruk siste år sammenlignet med aldersgruppen 16–24 år i den generelle befolkningen. De rapporterte også høyere bruk enn det skoleundersøkelser blant dem som går i tredje klasse på videregående rapporterte, men den oppgitte bruken var betydelig lavere enn bruken blant 16–20 åringer som ble rekruttert utenfor nattklubber i Oslo og seks andre byer på Østlandet. Hver fjerde deltaker rekruttert på russetreff oppga å ha brukt cannabis siste år, en del også bruk av MDMA/ecstasy og kokain. Samlet sett tyder resultatene på at mange av deltakerne på russetreff utsetter seg selv for en høy risiko for negative konsekvenser som følge av rusmiddelbruk, og økt forebyggende innsats bør vurderes.

5. REFERANSER

- Andersen, P. L., Pedersen, W., & Bakken, A. (2017). Russetid i Oslo: Hvem deltar? Hvem feirer hardest? I J. Ljunggren (Red.), *Oslo – ulikhetenes by* (s. 307-323). Cappelen Damm Akademisk.
- Bakken, A. (2019). Ungdata 2019. *Nasjonale resultater*. Velferdsforskningsinstituttet NOVA. <https://fagarkivet-hioa.archive.knowledgearc.net/handle/20.500.12199/2252>
- Bretteville-Jensen, A. L., Burdzovic Andreas, J., Furuhaugen, H. & Gjerde, H. (2019). Utelivsstudien 2017: *Rusmiddelbruk blant folk "på by'n" i Oslo og i seks andre byer på Østlandet*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/publ/2019/rusmiddelbruk-blant-folk-pa-byer-i-oslo-og-seks-andre-byer-pa-ostlandet/>
- Bretteville-Jensen, A. L., Burdzovic Andreas, J., Gjersing, L., Øienstad, E., & Gjerde, H. (2019). Identification of drug user groups among club-goers: Self-reports, breathalyzer-tests, and oral fluid drug tests. *European Addiction Research*, 25(2), 93-102. <https://doi.org/10.1159/000497318>
- Degenhardt, L., Hall, W. (2012). Extent of illicit drug use and dependence, and their contribution to the global burden of disease. *Lancet* 379, 55-70.
- Fjær, E. G., Pedersen, W., & Sandberg, S. (2016). Party on wheels: mobile party spaces in the Norwegian high school graduation celebration. *The British Journal of Sociology*, 67(2), 328-347. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12189>
- Gjerde, H., Gjersing, L., Baz-Lomba, J. A., Bijlsma, L., Salguero-Gonzalez, N., Furuhaugen, H., Bretteville-Jensen, A. L., Hernández, F., Castiglioni, S., Amundsen, E. J., & Zuccato, E. (2019). Drug use by music festival participants: A novel triangulation approach using self-reported data and test results of oral fluid and pooled urine test results. *Substance Use & Misuse*, 54(14), 2317-2327. <https://doi.org/10.1080/10826084.2019.1646285>
- Gjerde, H., Gjersing, L., Furuhaugen, H., & Bretteville-Jensen, A. L. (2019). Correspondence between oral fluid drug test results and self-reported illicit drug use among music festival attendees. *Substance Use and Misuse*, 54(8), 1337-1344. <https://doi.org/10.1080/10826084.2019.1580295>
- Gjerde, H., Nordfjærn, T., Bretteville-Jensen, A. L., Edland-Gryt, M., Furuhaugen, H., Karinen, R., & Øiestad, E. L. (2016). Comparison of drugs used by nightclub patrons and criminal offenders in Oslo, Norway. *Forensic Science International*, 265, 1-5. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2015.12.029>
- Gjersing L., Bretteville-Jensen, A. L., Furuhaugen, H., Gjerde, H. (2019). Illicit substance use among 1,309 music festival attendees: An investigation using oral fluid sample drug tests, breathalysers and questionnaires. *Scandinavian Journal of Public Health*, 47, 400-407. <https://doi.org/10.1177/1403494818821481>
- Hall, W. (2015). What has research over the past two decades revealed about the adverse health effects of recreational cannabis use? *Addiction*, 110, 19-35. doi:10.1111/add.12703
- Meier, M. H., Hall, W., Caspi, A., Belsky, D. W., Cerdá, M., Harrington, H. L., Houts, R., Poulton, R., Moffitt, T. E. (2016). Which adolescents develop persistent substance dependence in adulthood? Using population-representative longitudinal data to inform universal risk assessment. *Psychological medicine*, 46(4), 877-889. <https://doi.org/10.1017/S0033291715002482>
- Nordfjærn, T., Bretteville-Jensen, A. L., Edland-Gryt, M., Gripenberg, J. (2016). Risky substance use among young adults in the nightlife arena: An underused setting for risk-reducing interventions? *Scandinavian Journal of Public Health*, 44(7), 638-645. <https://doi.org/10.1177/1403494816665775>
- Nordfjærn, T., Edland-Gryt, M., Bretteville-Jensen, A. L., Buvik, K., & Gripenberg, J. (2016). Recreational drug use in the Oslo nightlife setting: Study protocol for a cross sectional time series using biological markers, self-reported and qualitative data, *BMJ Open*, 6, e009306. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2015-009306>
- Sande, A. (2002). Intoxication and rite of passage to adulthood in Norway. *Contemporary Drug Problems*, 29(2), 277-303. <https://doi.org/10.1177/009145090202900204>
- Sandøy, T. A. (2020). *Narkotikabruk*, se *Narkotika i Norge*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/nettpub/narkotikainorge/bruk-av-narkotika/narkotika-bruk-i-norge/> For tilleggstabeller se <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2020/tabeller-til-narkotikabruk-i-norge.pdf>
- Valen, A., Øiestad, A. M. L., Strand, D. H., Skari, R., Berg, T. (2017). Determination of 21 drugs in oral fluid using fully automated supported liquid extraction and UHPLC-MS/MS. *Drug Testing and Analysis*, 9(5), 808-23. <https://doi.org/10.1002/dta.2045>

6. Appendiks

6.1 Liste over rusmidler og legemidler det analyseres for i spyttprøver hentet inn blant deltakerne i Russ-19

Illegale stoffer	Forklaring
2C-B	Hallusinogent rusmiddel
6-monoacetylmorfin (6-MAM)	Omdannelsesprodukt av heroin
Amfetamin	Stimulerende rusmiddel
Benzoylecgonin	Omdannelsesprodukt av kokain
Diclazepam	Berolignede, effekt som diazepam
Dimetyltryptamin (DMT)	Hallusinogent rusmiddel
Fentanyl	Sterkt smertestillende
Kokain	Stimulerende rusmiddel
LSD	Hallusinogent rusmiddel
MDMA (Ecstasy)	Stimulerende og hallusinogent rusmiddel
Metamfetamin	Stimulerende rusmiddel
Tetrahydrocannabinol (THC)	Virkestoff i cannabis
Ketamin	Hallusinogent og bedøvende
Legemidler	
Alprazolam	Xanor. Brukes mot panikksyndrom. Mye selges illegalt.
Diazepam	Valium, Vival, Stesolid. Beroligende.
Fenazepam	Beroligende og søvndyssende, selges i Øst-Europa.
Klonazepam	Rivotril. Brukes mot epilepsi. Mye selges illegalt.
Kodein	Paralgin Forte, Pinex Forte, Paramax Comp. Smertestillende.
Metadon	Sterkt smertestillende, brukes til substitusjonsbehandling av heroinavhengige
Morfin	Sterkt smertestillende.
Oksazepam	Sobril. Beroligende og søvndyssende.
Oksykodon	OxyContin, OxyNorm, Reltebon, Targin, Targiniq. Sterkt smertestillende.
Tramadol	Nobligan. Smertestillende.

Utgitt av Folkehelseinstituttet
April 2020
Postboks 4404 Nydalen
NO-0403 Oslo
Telefon: 21 07 70 00
Rapporten kan lastes ned gratis fra
Folkehelseinstituttets nettsider www.fhi.no